

Türkiye’de Turizm Amaçlı Çift Katlı Tur Otobüsü Uygulamaları: 2003-2024 Dönemi İncelemesi

Double-Decker Tour Bus for Tourism Applications in Turkey: A Review for the Period 2003-2024

Serkan AYÇİL¹

¹Bağımsız Araştırmacı

• sserkan.aycil@gmail.com • ORCID > 0000-0002-3540-5548

Makale Bilgisi/Article Information

Makale Türü/Article Types: Derleme Makalesi/Review Article

Geliş Tarihi/Received: 30 Haziran/June 2025

Kabul Tarihi/Accepted: 14 Ağustos/August 2025

Yıl/Year: 2026 | **Cilt-Volume:** 4 | **Sayı-Issue:** 1 | **Sayfa/Pages:** 1-17

Atıf/Cite as: Aycil, S. "Türkiye’de Turizm Amaçlı Çift Katlı Tur Otobüsü Uygulamaları: 2003-2024 Dönemi İncelemesi"
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Karadeniz Turizm Araştırmaları Dergisi, 4(1), Ocak 2026: 1-17.

TÜRKİYE'DE TURİZM AMAÇLI ÇİFT KATLI TUR OTOBÜSÜ UYGULAMALARI: 2003-2024 DÖNEMİ İNCELEMESİ

ÖZ

Bu çalışma, Türkiye'de 2003-2024 yılları arasında turizm amaçlı kullanılan çift katlı tur otobüsü uygulamasının gelişim sürecini, mekânsal dağılımını ve sürdürülebilirlik boyutlarını incelemeyi amaçlamaktadır. Nitel araştırma yöntemi temelinde yürütülen çalışmada, veri toplama aracı olarak doküman analizi kullanılmıştır. Araştırma sürecinde resmi kurum raporları, yerel yönetim kararları, akademik çalışmalar ve medya içerikleri sistematik olarak değerlendirilmiştir. İstanbul'da 2003 yılında başlayan uygulama, zaman içerisinde Eskişehir, Antalya, Bursa, Gaziantep, Edirne, Nevşehir, Konya, Ordu ve Sakarya gibi kentlere yayılmıştır. Araştırmanın bulguları hem otobüs sayısı hem de hat çeşitliliği bakımından en kapsamlı hizmetin İstanbul'da sunulduğunu, diğer kentlerde ise uygulamanın sınırlı ölçekte ve dönemsel nitelikte olduğunu göstermektedir. Yerel yönetimlerin öncülüğünde hayata geçirilen uygulamalarda sesli rehberlik hizmeti, hop-on hop-off sistemi ve kadın istihdamı gibi nitelikler kentler arasında farklılık göstermektedir. Ayrıca, ihale sürecindeki belirsizlikler, veri paylaşımındaki düzensizlik ve finansal sürdürülebilirlik gibi faktörlerin uygulamanın sürekliliğini olumsuz yönde etkilediği tespit edilmiştir. Bu bağlamda, Türkiye'de turizm amaçlı çift katlı otobüs hizmetlerinin yaygınlaştırılması için yerel yönetimler ile özel sektör iş birliğinin güçlendirilmesi, stratejik yatırım planlarının geliştirilmesi ve sürdürülebilir işletme modellerinin oluşturulması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Çift Katlı Otobüs, Tur Otobüsü, Turistik Hatlar.

DOUBLE-DECKER TOUR BUS FOR TOURISM APPLICATIONS IN TURKEY: A REVIEW FOR THE PERIOD 2003-2024

ABSTRACT

This study aims to examine the development process, spatial distribution and sustainability dimensions of the double-decker tour bus service used for tourism purposes in Turkey between 2003 and 2024. In the study, which was developed using a qualitative research method, document analysis served as the data collection tool. In the research process, reports from official institutions, decisions of local governments, academic publications, and media sources were systematically evaluated. The application, which started in Istanbul in 2003, expanded to cities such as Eskişehir, Antalya, Bursa, Gaziantep, Edirne, Nevşehir, Konya, Ordu and

Sakarya over time. The findings of the study show that the most comprehensive services, in terms of both fleet size and route variety, are offered in Istanbul while the application is limited in scale and seasonal in other cities. In the applications led by local governments, features such as multilingual audio commentary, hop-on hop-off systems, and female employment rates vary across cities. In addition, it has been determined that factors such as uncertainties in the tender process, irregularity in data sharing and lack of financial sustainability negatively affect the continuity of the application. In this context, it has been concluded that in order to expand double-decker bus services for tourism purposes in Turkey, cooperation between local governments and the private sector should be strengthened, strategic investment plans should be developed and sustainable business models should be established.

Keywords: Tourism, Double Decker Buses, Tour Buses, Tourist Lines.

GİRİŞ

Turizm sektöründe yaşanan gelişmeler turizme yönelik sunulan hizmetlerdeki çeşitliliği artırmıştır. Artan bu çeşitlilik içerisinde en önemli unsurlardan biri de turistlerin farklı noktalara transferini sağlamak amacıyla kullanılan ulaşım araçlarıdır. Buna bağlı olarak turizm uygulamalarındaki artış turist transferlerinde kullanılan araçları kent içi ulaşımın önemli bir parçası hâline getirmiştir. Bu bağlamda, kent içi yolcu transferinde kullanılan en ideal ulaşım aracının ise tur otobüsleri olduğu söylenebilir. Tur otobüsleri, özellikle büyük kentlerde ve popüler turistik destinasyonlarda, turistlerin konforlu ve organize bir biçimde seyahat etmelerine olanak tanıyan temel ulaşım araçları olarak öne çıkmaktadır. Bu nedenle havalimanı transferi, kent içi turlar, günübirlik geziler ve konaklama mekânı ile turistik noktalar arasındaki ulaşım genellikle tur otobüsleri ile sağlanmaktadır. Tur otobüsleri içerisinde en dikkat çeken ulaşım araçlarından biri de çift katlı otobüslerdir. Çift katlı otobüsler şehirlerarası yolculuklarda kullanıldığı gibi kent içi toplu taşımada ve turizme yönelik faaliyetlerde de etkin olarak kullanılmaktadır. Özellikle gruplar hâlinde hareket eden turistler için pratik çözümler sunan çift katlı tur otobüsleri, çok sayıda yolcunun farklı varış noktasına kolayca ulaşmasına imkân tanımaktadır. Rehberli turlar için ideal bir platform oluşturan çift katlı tur otobüsleri, bilgi aktarımı ile görsel deneyimi bütünleştirmektedir.

Türkiye’deki en önemli gelişme İstanbul’da yaşanmıştır. Turizm tabanlı büyüme anlayışının hâkim olmasının ardından İstanbul’da turistik hatlar hizmete açılmıştır. Bu kapsamda diğer otobüslerin kullandığı hatlardan farklı olarak Sultanahmet, Dolmabahçe ve Çamlıca gibi kentin turistik noktalarını kapsayan güzergâhlar belirlenmiştir. Bu sayede farklı bilet tarifesinin uygulandığı turistik hatlarda üstü açık çift katlı otobüslerle seyahat etme ortamı oluşturulmuştur. Uygulamanın yaygın-

laşmasıyla birlikte İstanbul'un dışındaki kentlerde de çift katlı otobüsler kullanılmaya başlamıştır (İETT İşletmeleri Genel Müdürlüğü, 2022: 47). Bunun yanı sıra Keçiören Belediyesi, Samsun Büyükşehir Belediyesi ve Odunpazarı Belediyesi'nin araç filosunda birer adet çift katlı otobüs bulunmaktadır. Fakat bu otobüsler yalnızca gezi ve organizasyonlarda kullanılmak üzere özel gün ve tarihlerde hizmet sunmaktadır (Özcihan, 2016).

Çalışmanın amacı, 2003 yılında İstanbul'da başlatılan ve 2024 yılına kadarki süreçte Eskişehir, Antalya, Bursa, Gaziantep, Edirne, Nevşehir, Konya, Ordu ve Sakarya'da turizm amaçlı kullanılan çift katlı tur otobüsü uygulamasını; gelişim süreci, mekânsal dağılım ve sürdürülebilirlik bağlamında incelemektir. Literatürde tur otobüsü uygulamasını inceleyen çok sayıda çalışmaya ulaşılsa da çift katlı otobüsleri turizm bağlamında ele alan kapsamlı bir araştırma yazısına rastlanmamıştır. Literatürdeki boşluğu dolduracak nitelikte olan mevcut çalışmanın önemli bir araştırma ögesi olması beklenmektedir.

LİTERATÜR TARAMASI

Akar (2010), çalışmasında kent içi toplu taşıma sisteminde kullanılan otobüslerin iç mekân tasarımını, yerel ve uluslararası standartlar bağlamında incelemiştir. Nitel yöntemle yürütülen çalışmada, solo otobüslerin yanı sıra çift katlı otobüsler de gözlemlenmiş ve yolcularla yapılan görüşmeler aracılığıyla iç mekân kullanımına dair deneyimler analiz edilmiştir. Bu deneyimler, özellikle çift katlı otobüslerde üst kata erişimde kullanıcıların zorlandığını ortaya koymuştur. Bununla birlikte, tutunma elemanları ile oturma düzenindeki yetersizliğin, yolcu güvenliği ve konforu üzerinde olumsuz etkiler oluşturduğu görülmüştür. Bu bağlamda, kullanıcı deneyiminin tasarımda ön plana çıkarılması, toplu taşımanın sürdürülebilirliği ve verimliliği açısından kritik bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır. Buna göre kullanıcı deneyimini referans alan tasarım yaklaşımının, toplu taşıma sisteminin verimliliği kadar sürdürülebilirliği üzerinde de kritik bir öneme sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Rudjanakanoknad ve Rattanasuwan (2011), çalışmasında Tayland'ı ziyaret eden yerli ve yabancı turistlerin ulaşım tercihlerini analiz etmiştir. Çalışmada nicel veri toplama yöntemi kullanılmış ve 105'i yerli, 105'i yabancı olan toplam 210 turiste anket uygulanmıştır. Anket formunda, turistlerin tercih ettikleri otobüs türü, tercih nedenleri, ulaşım süresi, maliyet ve konfor düzeyi gibi değişkenler yer almıştır. Buna göre Taylandlı turistlerin kısa sürede ulaşım sağlayan ve düşük maliyetli olan solo otobüsleri tercih ettiği görüldükçe, yabancı turistlerin konforlu ve fotoğraf çekmeye daha uygun olan çift katlı otobüsleri benimsediği saptanmıştır. Bu durum, turistlerin farklı beklenti ve ihtiyaçlarının ulaşım tercihlerinde belirleyici olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak yapılan çalışma, turist profiline göre ulaşım tercihinde belirgin farklılıklar olduğunu ortaya koymuştur.

Hoylman (2017), çalışmasında New York’un Manhattan bölgesinde 2004 yılından itibaren sayıları hızla artan çift katlı tur otobüslerinin toplumsal etkilerini ve hukuki boyutlarını incelemiştir. Nitel araştırma yöntemiyle yürütülen çalışmada kent içi ulaşım yasaları, trafik kaza raporları ve kamu kurumlarının düzenlemeleri detaylı biçimde analiz edilmiştir. Yapılan çalışmalar, çift katlı otobüs sayısının 2004 yılından sonraki dönemde üç kattan fazla arttığını ve bu artışın trafik güvenliğini olumsuz yönde etkilediğini göstermiştir. Yaşanan ciddi yaralanmaların ise kamuoyunda güvenlik endişesine sebebiyet verdiği gözlenmiştir. Bunun yanı sıra, otobüs kaptanlarının ticari sürücülerde olduğu gibi düzenli tıbbi muayene ve sürüş yeterliliği testlerine tabi tutulmadığı ortaya çıkmıştır. Bu nedenle yönetimin mevcut yasal boşluğu gidermek adına düzenlemeler yapması ve denetim mekanizmasını güçlendirmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Handaru, Hastati ve Keke (2018), çalışmasında Endonezya’nın başkenti Cakarta’yı ziyaret eden turistlerin çift katlı otobüslerle seyahat etme eğilimlerini incelemiştir. Nicel bir yaklaşımla iletelen çalışmada veriler anket yöntemiyle toplanmıştır. Katılımcıların çift katlı otobüslere yönelik algıları; karar verme, marka farkındalığı ve erişilebilirlik başlıkları altında değerlendirilmiştir. Yapılan çalışmalar, turistlerin çift katlı otobüslerle seyahat etmeyi genellikle eğlenceli bulduklarını ortaya koymuştur. Özel araç kullanımını azaltan mevcut uygulama sayesinde kentsel trafik yükünün de hafiflediği görülmüştür. Bu bağlamda, çift katlı otobüslerin hem memnuniyet düzeyini olumlu yönde artırdığı hem de kent içi ulaşımı rahatlatıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bakhtiar ve Sunarka (2020), çalışmasında çift katlı otobüslerle seyahat eden turistlerin memnuniyet düzeyini incelemiştir. Araştırma kapsamında toplam 178 katılımcıya anket uygulanmış ve elde edilen veriler, çoklu doğrusal regresyon yöntemiyle analiz edilmiştir. Bağımsız değişken olarak hizmet kalitesi, dinlenme alanı, araç içi konfor, güvenlik düzeyi ve güzergâh gibi faktörler ele alınmıştır. Yapılan çalışma, hizmet kalitesi ve güzergâh üzerindeki olanakların, turistlerin seyahatten duyduğu genel memnuniyetin en güçlü belirleyicileri olduğunu göstermiştir. Elde edilen sonuçlar, hizmet kalitesindeki artışın turizm sektörünü olumlu yönde etkilediğini ortaya koymaktadır. Buna göre yapılan çalışmaların hem turizm politikalarının oluşturulmasına hem de ulaşım hizmetlerindeki nitelik sorununun giderilmesine önemli katkılar sunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Avianto ve Oktaviani (2020), çalışmasında Endonezya hükûmetinin başkent Cakarta’da turizmi canlandırmak amacıyla başlattığı çift katlı otobüs uygulamasını değerlendirmiştir. Karma yöntemin kullanıldığı çalışmada; 2019 yılının Temmuz-Ağustos aylarında 110 kişiyle yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiş ve ayrıca 300 kişiye anket uygulanmıştır. Araştırmayla birlikte katılımcıların hizmete yönelik beklentileri, karşılaştıkları sorunlar ve kullanım alışkanlıkları analiz edilmiştir. Fakat bulgular, çift katlı otobüslere yönelik ilginin hükûmetin beklentilerini

karşılamağını göstermiştir. Buna göre katılımcılar, otobüslere erişimin yetersiz olduğunu, sefer sayısının sınırlı kaldığını ve hizmet kalitesinin iyileştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu durum, erişilebilirlik ve sunulan hizmetin toplu taşıma sisteminin başarısı üzerinde etkili bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle otobüslere erişilebilirliğin artırılması ve hizmet düzeyinin yükseltilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

YÖNTEM

Çalışma nitel araştırma yöntemiyle oluşturulmuş ve veriler doküman analiziyle toplanmıştır.

Sınırlılık

Çalışma kapsamına sabit turistik hatlarda çift katlı tur otobüsü hizmeti sunan iller dâhil edilmiştir. Etkinlik amacıyla kısa süreliğine kiralanan araçların yanı sıra araç filosunda yalnızca kent içi ulaşım ya da gezi programlarında kullanılmak üzere çift katlı otobüs bulunan yerel yönetimler ile kurumsal girişimler kapsam dışına tutulmuştur. Ordu Büyükşehir Belediyesi araç filosuna yalnızca turizm faaliyetlerinde kullanılmak üzere bir adet çift katlı otobüs eklediği için kapsama dâhil edilmiştir. Ayrıca, aktif; düzenli ve sürekli sefer yapan, kısıtlı aktif; sezonluk veya dönemsel olarak hizmet sunan, pasif ise tamamen hizmeti sonlandıran işletmeleri ifade etmektedir.

Araştırma Sorusu

- Türkiye’de 2003-2024 yılları arasında turizm amaçlı kullanılan çift katlı tur otobüslerinin gelişim süreci nasıl gerçekleşmiştir?
- Çift katlı tur otobüslerinin farklı illerdeki yaygınlık ve dağılım özellikleri nelerdir?
- Yerel yönetimler ve işletmeler arasındaki iş birliği çift katlı tur otobüsü uygulamasının sürdürülebilirliğini nasıl etkilemektedir?

Araştırma Verileri ve Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri, 2003-2024 yılları arasında Türkiye’nin çeşitli kentlerinde uygulamaya konulan çift katlı tur otobüsü projesine ilişkin ikincil kaynakların incelenip derlenmesiyle elde edilmiştir. Kaynaklar arasında resmî kurum raporları, yerel yönetim ve Ulaşım Koordinasyon Merkezi (UKOME) kararları, sektörel yayınlar, yerel ve ulusal medya haberleri ile akademik yayınlar bulunmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Do-

küman analizi yönteminde, araştırma kapsamına giren bilgi ve belgeler belirli bir akış içerisinde gruplandırılarak sistematik bir biçimde sentezlenmektedir (Bowen, 2009: 28). Bu kapsamda, ilgili kurumların resmî yayınları, karar metinleri, sektör raporları ve haber içerikleri sistematik olarak taranmış ve belirlenen kriterler ekseninde veri seti oluşturulmuştur. Literatür taraması ise Ulusal Tez Merkezi, Academia, Google Scholar ve ResearchGate gibi akademik platformlar üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda “turizm, çift katlı otobüs, tur otobüsü ve turistik hatlar” anahtar kelimeleri kullanılarak taramalar yapılmış ve Türkçe’nin yanı sıra yabancı dilde yayınlanmış çalışmalar incelenmiştir. Fakat hem teknik bilgi sunan hem de kısmi olarak konuya değinen yayınların haricinde Türkçe yayımlanmış herhangi bir çalışmaya rastlanmadığı için araştırma süreci İngilizce kaynaklar üzerinden ilerletilmiştir. Verilerin önemli bir kısmı İstanbul özelinde oluşturulan dokümanlardan oluştuğu için analizler ağırlıklı olarak İstanbul odaklı veriler üzerinden gerçekleştirilmiştir. Eskişehir örneğindeki çift katlı otobüsün görseline ulaşılamadığı için çalışmanın ekler bölümüne farklı dönemlerde Türkiye’nin diğer kentlerinde hizmet sunan çift katlı otobüslerin görselleri bilgilendirme amacıyla paylaşılmıştır.

Verilerin Analizi

Toplanan veriler, içerik analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir. Nicel veriler tablolaştırılarak görselleştirilmişken nitel veriler tematik analiz yöntemi ile kodlanarak anlamlı kategorilere ayrılmış ve araştırmacı tarafından yorumlanmıştır. Bu sayede, çift katlı tur otobüsü uygulamasının tarihsel gelişimi ve farklı illerdeki uygulama biçimleri bütüncül bir açıdan analiz edilmiştir. Temalar, doküman analiziyle elde edilen veriler üzerinden açık kodlama yöntemiyle belirlenmiştir. İlk önce ulaşılan belgeler detaylı bir biçimde incelenmiştir. Bu kapsamda tekrar eden ifadeler, kavramlar ve olay örüntüleri tanımlanmış ve ilk kodlar oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar kavramsal benzerliklerine göre gruplandırılarak alt kategoriler ve temalar oluşturulmuştur. Kodlama sürecinde tümevarımcı bir yaklaşım izlenmiş ve literatürdeki temalardan sınırlı düzeyde faydalanılmıştır. Çalışmanın güvenilirlik ve geçerliği ise yerel yönetimlerin faaliyet raporları ve akademik kaynaklardan ulaşılan verilerin karşılaştırılmasıyla sağlanmıştır. Bu kapsamda analiz konusunda deneyimli ikinci bir araştırmacı tarafından bağımsız kodlama yapılmış ve %80 oranında uyum elde edilmiştir. Ortaya çıkan farklılıklar tartışıldıktan sonra nihai kodlama şeması oluşturulmuştur. Bu sayede kodlayıcılar arası tutarlılık (güvenirlilik) ve temsil edilebilirlik (geçerlilik) sağlanmıştır.

BULGULAR

Bu çalışmada, 2003-2024 yılları arasında Türkiye’nin çeşitli kentlerinde turizm amaçlı kullanılan çift katlı otobüs uygulamaları incelenmiştir. Bulgular, İstanbul başta olmak üzere Eskişehir, Antalya, Bursa, Gaziantep, Edirne, Nevşehir, Konya, Ordu ve Sakarya illerini kapsamaktadır.

İstanbul

İETT (İstanbul Elektrik Tramvay ve Tünel İşletmeleri Genel Müdürlüğü) tarafından 1993'te toplu taşıma hizmetlerinde kullanılmak üzere DAF Optare marka çift katlı otobüslerin alınmasının ardından kent içinde, turistik hatların kurulması yönünde bir planlamaya gidilmiştir. Bu kapsamda, 210 hat numaralı Sultanahmet-Emirgan hattı kurulmuş ve bir süre test amaçlı işletilmiştir (Kurtoglu ve Noyan, 2014: 205).

Özel sektörle birlikte hareket etme kararının alınmasının ardından İETT, 27 Mayıs 2002'de Taksim, Dolmabahçe, Eminönü, Sultanahmet ve Süleymaniye'de on araçlık turistik bir hat kurulması için İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı UKOME'ye teklif sunmuştur. Teklifin UKOME tarafından uygun bulunması üzerine 28 Haziran 2002'de Turistik Hat kurulması kararlaştırılmıştır. Buna göre gerek Taksim, Dolmabahçe, Eminönü, Sultanahmet ve Süleymaniye gerekse İETT tarafından belirlenecek diğer hat ve güzergâhlarda 20 civarında otobüsün kiralanan suretiyle hizmet vereceği açıklanmıştır. 2003'te başlayan sarı renkli "Bus Turistik" seferlerinin ardından projeye bir yıl sonra Türk-İspanyol şirket ortaklığıyla kırmızı renkli çift katlı otobüsler de dâhil edilmiştir. Ancak, şirket 2005'te iş bırakma kararı alarak araçlarını İspanya'ya iade etmiştir. Bunun üzerine yeni bir sözleşme yapılarak turistik hattın işletme hakkı 2013'e kadar dört otobüsle faaliyetlerini sürdürecektir olan ilk şirkete verilmiştir (Kurtoglu ve Noyan, 2014: 206; Gazete Port, 2024). Türkiye'nin yerli çift katlı otobüslerinin üreticisi olan şirketin ürettiği üstü açık üç adet çift katlı otobüs ise ilk defa 2005'te Sultanahmet hattında hizmet sunmaya başlamıştır (Güleryüz, 2021).

İETT, 2010'da kuruma 1,8 milyon TL gelir sağlayan ihaleyle birlikte Sultanahmet-Dolmabahçe ve Sultanahmet-Çamlıca olmak üzere iki yeni hattı hizmete açmıştır. Açılan yeni hattın ihalesine yalnızca City Windows Turizm şirketi girmiştir. Şartnameye göre on yıllığına kiralanan hatta 13 otobüsün hizmet vereceği belirtilmiştir. Ancak, Sultanahmet-Dolmabahçe hattında dört adet, Sultanahmet-Çamlıca hattında ise altı adet otobüs hizmete başlamıştır (Kurtoglu ve Noyan, 2014: 206). İşletmeye, 2015 yılı sonuna doğru çoğunluk hissesini alan bir İngiliz şirket ortak olmuştur. Sektöre dâhil olan bu şirket ise bir süre sonra isim hakkını bırakarak işten çekildiğini duyurmuştur (Mimdaporg, 2010).

İlk hattın ihalesi 2013'te bitmiş olmasına rağmen iki yıl boyunca herhangi bir ihale yapılmamıştır. 26.11.2015 tarihinde yenilenen ihaleye 16 şirket katılmıştır. Bu çerçevede, tek hatta yedi adet otobüs ile on yıllığına hizmette bulunulması kararlaştırılmıştır. Ancak, ihale İETT tarafından 24.12.2015 tarihinde nedensiz olarak iptal edilmiştir (Gazete Port, 2024).

İETT’nin turistik otobüsler için 2011’de açtığı ihale 1 Temmuz 2021’de sona ermiştir. Bu bağlamda 29.07.2021 tarih ve 2021/6-17 sayılı UKOME kararıyla turistik taşımacılık hizmet yetkisi İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin iştirak şirketi olan İstanbul Ulaşım AŞ’ye verilmiştir (Ulaşım Yönetim Merkezi, 2022). Buna göre İstanbul Ulaşım AŞ, 17 Ocak 2022 itibarıyla iki turistik hat ve 72 yolcu kapasiteli on adet çift katlı turistik otobüsle Tarihî Yarımada ve çevresinde hizmet vermeye başlamıştır (İETT İşletmeleri Genel Müdürlüğü, 2022: 46; Turizm Gazetesi, 2022). Araç sorumluları ve kaptan kadrosuyla birlikte, ekibin %43’ü kadın çalışanlardan oluşmaktadır. Hop-on hop-off (geçerlilik süresi 48 saat) sistemi bulunan çift katlı tur otobüslerinde Türkçe başta olmak üzere Almanca, Arapça, Farsça, Fransızca, İngilizce, İspanyolca ve Rusça dillerinde sesli rehberlik hizmeti sunulmaktadır.

Tablo 1. İstanbul’da Toplu Taşıma Hizmeti Sunan Turistik Çift Katlı Otobüs ve Hat Sayısı

Yıllar	2004-2009	2010-2011	2012	2013-2016	2017	2018-2024
Otobüs Sayısı	4	12	12	10	17	10
Hat Sayısı	2	4	3	2	3	2

Kaynak: (İETT İşletmeleri Genel Müdürlüğü, 2017: 53-55; İETT İşletmeleri Genel Müdürlüğü, 2022: 46; Turizm Gazetesi, 2022).

Tablo 1’de 2004-2024 yılları arasında İstanbul’da hizmet sunan çift katlı turistik otobüslerin, otobüs sayısı ve hat sayısına dair bilgileri sıralanmıştır. Buna göre çift katlı otobüs sayısının 2017’de 17’ye çıktığı sonrasında on adede düştüğü görülmektedir. Turistik hat sayısının ise değişkenlik gösterdiği görülmekle birlikte 2010-2011 arası dönemde dört adede çıktığı sonrasında azalma eğilimi göstererek iki adede düştüğü anlaşılmaktadır.

Eskişehir

Eskişehir’deki çift katlı tur otobüsü uygulaması Eskişehir Büyükşehir Belediyesi’nden bağımsız olarak kentte faaliyette bulunan bir alışveriş merkezi tarafından başlatılmıştır. Bu hizmetten, alışveriş merkezinden 75 TL ve üzeri tutarda alışveriş yapanlar faydalanabilmektedir. Otobüs, kentin tarihi ve turistik mekânlarına günde dört tur düzenlemektedir. Fakat yerel yönetime ait olmayan uygulama ilerleyen süreçte sonlandırılmıştır (Türkiye Turizm, 2009).

Antalya

Antalya Büyükşehir Belediyesi kent turizmine katkı sunmak amacıyla örnek bir proje olan üstü yarı açık çift katlı otobüs uygulamasını başlatmıştır. Bu kapsamda Antalya Ulaşım AŞ tarafından Setra marka iki adet çift katlı otobüs satın alınmış

ve otobüsün dışı Antalya'nın tarihi ve doğal mekânlarından olan Düden Şelalesi, Hadrianus, Hıdırlık Kulesi, Kaleiçi, Kalekapısı ve Yivli Minare görselleriyle kaplanmıştır (Turizm Güncel, 2011). Dünyanın birçok kentinde turizm faaliyetinde bulunan bir işletme ise ayrıca Antalya'da çift katlı otobüs hizmetini başlatmıştır. Saat 09.00 itibarıyla başlayan tur hizmeti yaklaşık olarak 5 saat sürmektedir. Seyahat sırasında turistlere Almanca ve İngilizce dillerinde rehberlik hizmeti verilmektedir. Bu sayede turistler çift katlı otobüs turuyla birlikte kent merkezinin tarihi ve turistik mekânlarını ziyaret etme imkânı bulmaktadır (GetYourGuide, 2025).

Bursa

Osmangazi Belediyesi, Bursa turizmine katkı sağlamak amacıyla 18 Temmuz 2012'de bir adet çift katlı tur otobüsünü araç filosuna dâhil etmiştir. Mevcut uygulama gerek yerli halk gerekse kenti ziyarete gelen turistler tarafından ilgiyle karşılanmıştır. Kenti ziyarete gelenlere bir saatlik gezi deneyimi sunan uygulama sayesinde yaklaşık olarak iki yılda 25 bin 960 kişi Bursa'yı gezme imkânı bulmuştur. Türkçe başta olmak üzere Almanca, Arapça ve İngilizce dillerinde sesli rehberlik hizmetinin sunulduğu gezi programı sayesinde kentin tarihi ve kültürel mekânları gezilip görülebilmektedir (Bursaport, 2014).

Gaziantep

Şahinbey Belediyesi, Gaziantep turizmine katkı sunmak amacıyla örnek bir proje olan çift katlı otobüs uygulamasını başlatmıştır. İki adet çift katlı otobüsün satın alınmasıyla birlikte turistlere kentin tarihi ve doğal mekânlarını rahatlıkla görebilme imkânı sağlanmıştır (Sabah, 2013). Ayrıca ilgili yerel yönetime ait çift katlı otobüsler bir süreliğine düzenlenen bir etkinlik kapsamında kentteki bir liseye tahsis etmiştir (T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, 2022).

Edirne

Edirne Belediye Meclisi'nin 01.07.2016 tarih ve 2016/144 sayılı kararı doğrultusunda, kenti ziyarete gelen turistlere hizmet sunmak amacıyla çift katlı otobüs turu uygulaması başlatılmıştır. Bu kapsamda bir adet üstü açık tur otobüsü satın alınarak kentin tarihi ve kültürel mekânlarında hizmet sunması kararlaştırılmıştır. Kısa bir süre devam eden uygulama yine belediye meclisinin aldığı karar doğrultusunda sonlandırılmıştır (T.C. Edirne Belediyesi, 2016: 104).

Nevşehir

Nevşehir Belediyesi'nin girişimleri neticesinde Berlin, Hong Kong, Londra, New York, Paris, Roma, Sydney ve Washington gibi dünyanın birçok kentinde üstü açık çift katlı otobüslerle turizm faaliyetinde bulunan bir işletme Nevşehir ve ilçe-

rinde çift katlı otobüs turlarını başlatmıştır. Yerli ve yabancı turistlere kentin tarihi ve doğal mekânlarını gezme imkânı sunan uygulama sayesinde kentin önemli noktaları kolaylıkla ziyaret edilebilmektedir. Hop-on hop-off sisteminin uygulandığı üç adet çift katlı tur otobüsünde kullanıcılara 24 ve 48 saatlik iki farklı bilet seçeneği sunulmaktadır. Sesli rehberlik sistemini içeren uygulamayla birlikte bilet satın alan kullanıcılara beş farklı dil seçeneğinde anlatımlar gerçekleştirilmektedir (Fib Haber, 2024; Kapadokya’da Turlar, 2025).

Konya

Konya Büyükşehir Belediyesi kentin tanıtımına katkı sunmak amacıyla çift katlı tur otobüsü uygulamasına geçmiştir. Üstü açık bir adet çift katlı otobüs ile 2020 yılından itibaren ilk sefere başlanmış ve sefer aralığı pazartesi günleri hariç olmak üzere hafta içi ve hafta sonu saat 10.30 ile 18.00 olarak belirlenmiştir. Panoramik Şehir Turu olarak ön plana çıkan ve rezervasyon gerektirmeyen uygulama sayesinde kentin 49 farklı tarihi ve kültürel mekânı gezilip görülebilmektedir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2020; Kaya, 2024).

Ordu

Ordu Büyükşehir Belediyesi, kentin tanıtımına katkı sunmak amacıyla 2021 yılında çift katlı otobüs uygulamasını başlatmıştır. İlk etapta kent merkezi ile teleferik arasında bir adet çift katlı otobüs ile hizmet sunulmuştur. Sonraki süreçte popülerliği azalan araç gezi otobüsüne dönüştürülerek on dokuz ilçeye görevlendirilmiştir. Araç sayısının üç adete çıkarılması için çalışmalar yapılsa da 2023 yılı itibarıyla uygulamaya son verilmiştir (Ordu Büyükşehir Belediyesi, 2022: 178-179; Ordu Manşet, 2024).

Sakarya

Sakarya Büyükşehir Belediyesi, kent turizmine katkı sunmak amacıyla Gez-Gör Sakarya Turları projesi olarak isimlendirilen çift katlı otobüs uygulamasını başlatmıştır. Buna göre kente gelen yerli ve yabancı turistler bir adet üstü açık çift katlı otobüsle her hafta salı ve cumartesi günü 10.00-15.00 arası saatlerde kenti gezme imkânı bulmaktadır. Günlük iki sefer düzenleyen otobüs, toplam 15 duraktan geçerek kentin tarihi ve turistik mekânlarını ziyaret etme imkân sunmaktadır (Sakarya Büyükşehir Belediyesi, 2023).

Tablo 2. Türkiye'deki Çift Katlı Tur Otobüslerine Ait Bilgiler

Kent	Uygulama Yılı	Araç Sayısı	Hat Sayısı	Dil Seçeneği	Uygulama Durumu	Notlar
İstanbul	2003	17 (en fazla)	4	8	Aktif	2022'den itibaren İBB işti-raki tarafından işletilmekte
Eskişehir	2009	1	1	Belirtilmemiş	Pasif	Yerel yönetimden bağımsız
Antalya	2011	2	1	2	Aktif	5 saatlik şehir turu, yerel yönetim ve özel şirket tara-fından işletilmektedir
Bursa	2012	1	1	4	Kısıtlı Aktif	2 yılda 25.960 kullanıcı de-neyimi
Gaziantep	2013	2	1	Belirtilmemiş	Kısıtlı Aktif	Eğitim etkinlikleri için de kullanılmıştır
Edirne	2016	1	1	Belirtilmemiş	Pasif	Yerel yönetime bağlı
Nevşehir	2019	3	1	5	Aktif	hop-on hop-off sistemi, Kapadokya'nın tamamını kapsamaktadır
Konya	2020	1	1	Belirtilmemiş	Aktif	49 duraklı panoramik şehir turu
Ordu	2021	1	1	Türkçe Rehberlik	Pasif	"Ordu Gezen" otobüsü kısa mesafe
Sakarya	2023	1	1	Belirtilmemiş	Aktif	"Gez-Gör Sakarya" turları 15 durak

Kaynak: (Türkiye Turizm, 2009; T.C. Edirne Belediyesi, 2016: 104; Konya Büyükşehir Belediyesi, 2020; İETT İşletmeleri Genel Müdürlüğü, 2022: 46; T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2022; Sakarya Büyükşehir Belediyesi, 2023; Ordu Manşet, 2024; GetYourGuide, 2025; Kapadokya'da Turlar, 2025).

Tablo 2'de Türkiye'de 2003-2024 yılları arasında turizm amaçlı çift katlı oto-büs uygulamasının toplamda on farklı kentte hayata geçirildiği görülmektedir. Bu kentler arasında uygulamanın en erken başladığı yer İstanbul'dur. İstanbul, aynı zamanda 2017 yılında 17 adet otobüs ile en yüksek araç sayısına ulaşan kent olmuştur. Otobüs hat sayısı bakımından da İstanbul, 2010-2011 döneminde dört hatla en geniş kapsamlı hizmeti sunmuştur. Diğer kentlerde ise otobüs sayısının genellikle bir adet ile sınırlı kaldığı gözlenmektedir. Uygulamanın sürdürülebilirliği değerlendirildiğinde, hizmetin beş kentte (İstanbul, Konya, Antalya, Sakarya ve Nevşehir) aktif olduğu, Bursa ve Gaziantep'te kısıtlı ya da sezonluk uygulamalar bulunduğu, Edirne, Eskişehir ve Ordu'da ise tamamen sonlandırıldığı tespit edilmiştir. Sesli rehberlik hizmetinin İstanbul'da sekiz, Nevşehir beş, Bursa'da dört ve Antalya'da iki dilde sunulduğu anlaşılmıştır. Ayrıca İstanbul ve Nevşehir'de kullanıcılar bilet süresine göre farklı avantajlar sağlayan hop-on hop-off sistemi uygulanmaktadır. Kadın çalışan oranı yalnızca İstanbul için %43 olarak bildirilmiş;

bu durum sektördeki istihdam yapısına dair dikkat çekici bir veri sunmaktadır. Son olarak, Bursa’da sunulan hizmet kapsamında iki yıl içerisinde yaklaşık 25.960 kişinin çift katlı otobüs turlarından faydalandığı belirtilmiştir. Öte yandan, Antalya’da otobüslere kaplanan kent simgesinin, görsel tanıtım açısından dikkat çekici bir uygulama olduğu görülmüştür. Genel olarak, yerel yönetimlerin öncülüğünde yürütülen uygulamaların yanında, Eskişehir örneğinde olduğu gibi özel sektörün girişimiyle ilerletilen uygulamalara da rastlanmaktadır.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’deki çift katlı tur otobüsü uygulamalarının, genellikle büyükşehir belediyelerinin öncülüğünde gerçekleştiği görülmektedir. Bu bağlamda İstanbul, uygulamayı en erken başlatan ve en geniş kapsamlı hizmeti sunan kent olarak ön plana çıkarken, diğer kentlerde dönemsel ve daha sınırlı bir akış görülmektedir. Buna göre Konya, Antalya, Sakarya ve Nevşehir’de yerel yönetim destekli hatlarda istikrarlı bir tablo sergilenirken ihalelerdeki belirsizlikler, işletme değişikliği ve iptaller İstanbul açısından sektörün geleceğini çıkmaza sokmaktadır. Bu durum Hoylman’ın çalışmasında belirttiği yasal ve kurumsal sorunlarla benzerlik göstermektedir. Bunun yanı sıra Türkiye’deki uygulamaların sayıca yetersiz oluşu, Cakarta örneğindeki gibi geniş ölçekli bir turist kitlesine erişilmesini engellemektedir.

Yerel yönetimler kentin tanıtımına katkı sağlamak amacıyla çift katlı otobüs uygulamasını başlatmak için girişimlerde bulunurken, bazı kentlerde uygulama yerel yönetimlerin daveti veya desteğiyle yapılmaktadır. İstanbul, Konya, Bursa, Antalya, Gaziantep, Edirne, Ordu ve Sakarya’da doğrudan yerel yönetimlerin etkisi görülürken, Nevşehir’de uygulama yerel yönetimin daveti üzerine başlamıştır. Eskişehir’de ise hizmet yerel yönetimden bağımsız olarak yerel bir girişimci tarafından yürütülmüştür. Diğerlerinden farklı bir uygulamanın bulunduğu Antalya’da hem yerel yönetime bağlı bir şirket hem de bağımsız bir işletme çift katlı otobüs hizmeti sunmaktadır.

Seyahat öncesi rezervasyon uygulamaları kentler arasında farklılık göstermektedir. Konya’daki uygulama rezervasyon gerektirmiyorken diğer kentlerde biletler genellikle web sitesi üzerinden ön başvuru veya satış yoluyla temin edilmektedir. İstanbul ve Kapadokya’da ise hop-on hop-ofsistemi uygulanmaktadır. İstanbul’daki uygulama kullanıcılara 48 saatlik serbest kullanım hakkı sunarken Kapadokya’da 24 ve 48 saatlik bilet seçenekleri bulunmaktadır.

Çift katlı tur otobüslerinde sunulan rehberlik hizmetleri kentler arasında farklılık göstermektedir. İstanbul’da sekiz dilde (Türkçe, Almanca, Arapça, Farsça, Fransızca, İngilizce, İspanyolca, Rusça) sesli rehberlik hizmeti sunulurken, Bursa’da dört, Antalya’da ise Almanca ve İngilizce olmak üzere iki dilde hizmet verilmektedir. Kapadokya’da beş dilde sunulan sesli rehberlik hizmet bedeli tur biletine

dâhil edilmişken Konya, Gaziantep, Sakarya, Edirne ve Eskişehir'de hizmete dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Çift katlı tur otobüsü uygulamasının Edirne, Eskişehir ve Ordu'da sonlandırıldığı bilinmektedir. Yerel yönetim destekli hizmetin sunulduğu Edirne'de araç arızasına bağlı olarak sefer sayısının zamanla azaltılarak sonlandırıldığı, Ordu'daki uygulamanın ise azalan ilgiye bağlı olarak popülerliğini yitirdiği anlaşılmaktadır. Eskişehir'de ise mobil pazarlama stratejileri bağlamında çift katlı otobüs hizmetiyle dikkat çekmeye çalışan alışveriş merkezinin, uzun vadede sürdürülebilirliği bulunmayan bu uygulamaya son verildiği değerlendirilmektedir. Bu gelişmeler, söz konusu kentlerde turizm amaçlı ulaşım hizmetlerinin araç arızası, yerel ilginin azalması ve pazarlama stratejilerine bağlı olarak değişkenlik gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Türkiye'de yerel yönetimlere ait çift katlı tur otobüsü filolarının oldukça sınırlı olması ve birçok kentte çift katlı otobüs bulunmaması, uygulamanın zorunluluk olmanın ötesinde daha çok popüler turistik bir ulaşım aracı olarak tercih edildiğini göstermektedir. Veri paylaşımındaki düzensizlik, artan trafik yoğunluğu, kontrol edilemeyen maliyetler ve kâr marjının belirsizliği gibi parametreler sektörün sağlıklı bir biçimde analiz edilmesini zorlaştırmaktadır. Bu nedenle çift katlı tur otobüsü uygulaması ülke genelinde yaygınlaşmamış, belirli bölgeler ve illerle sınırlı kalmıştır.

Kadın çalışan oranının sadece İstanbul'da belirtilmiş olması sektörde cinsiyet dengesi açısından önemli bir gösterge olarak görülmekle birlikte diğer kentlerde bu konunun araştırılması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Bursa ve Eskişehir örnekleri ise yerel yönetim destekli uygulamalar ile özel sektör girişimlerinin başarı ve süreklilik açısından farklılıklar barındırdığını göstermektedir. Buna göre Bursadaki turistik turların halk nezdinde talep görmesi olumlu bir gelişme olarak değerlendirilirken, Edirne, Eskişehir ve Ordu'daki sınırlı ve sürdürülemeyen girişim olumsuz bir örnek olarak dikkat çekmektedir. Bu bağlamda çift katlı tur otobüsü uygulamasının iyileştirilerek yaygınlaşmasına katkı sağlayacağı düşünülen öneriler sıralanmıştır.

- İstanbul gibi büyükşehirlerde ihalelerdeki belirsizliklerin azaltılması ve uzun vadeli, şeffaf işletme modellerinin oluşturulması için çalışmalar başlatılabilir.
- Sesli rehberlik hizmetleri ve hop-on hop-off sistemi gibi yeniliklerin tüm turistik şehirlerde standart hâle getirilmesi uygulamaya katkı sağlayabilir.
- Sektörde kadın çalışan oranının artırılması için teşvikler ve bilinçlendirme çalışmaları yapılabilir.
- Yerel yönetimlerin öncülüğünde özel sektörün desteklenmesi ve deneyim paylaşımının sağlanması uygulamanın yaygınlaşmasına katkı sağlayabilir.

- Konya ve Sakarya’daki başarılı uygulamalar örnek model olarak alınabilir. Diğer kentlerde pilot uygulamalar başlatılabilir.
- Sezonluk ve kısıtlı uygulamaların bulunduğu kentlerde, talep bazlı esnek sefer sistemine geçilmesi sektörün sürdürülebilirliği açısından fayda sağlayabilir.

Türkiye’deki çift katlı tur otobüsü uygulamaları ülke turizmine katkı sağlayan önemli bir ulaşım hizmeti olarak ortaya çıkmıştır. İşletme ve sürdürülebilirlik açısından karşılaşılan sorunlar ise sektörün geleceğine dair birtakım önyargılar oluşturmaktadır. Buna rağmen İstanbul’daki kapsamlı uygulamalar diğer kentler için olumlu bir örnek teşkil etmektedir. Bu bağlamda, sektörün Türkiye özelinde yaygınlaşabilmesi için yerel yönetimlerle yapılacak etkin iş birliğine, stratejik yatırım planlarına, düzenli veri paylaşımına ve tanıtım faaliyetlerinin kapsamının genişletilmesine ihtiyaç duyulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

- Akar, A. (2010). *İstanbul Şehir İçi Belediye Otobüslerinin Yolcu Odaklı İç Mekân Analizi ve Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akdemir, N. (2019). *Şehir turizmi*, <https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/sehir-turizmi> Erişim Tarihi: 15.07.2025.
- Avianto, B. N. ve Oktaviani, E. (2020). City Tourism Transportation Services: A Case Study of Double-Decker Bus Route 5 in Special Capital Region of Jakarta, *Jurnal Natapraja: Kajian Ilmu Administrasi Negara*, (8), 60-69. <https://doi.org/10.21831/jnp.v8i1.31103>.
- Bakhtiar, M. R. ve Sunarka, P.S. (2020). The Factors of Tourist Satisfaction Enhancement in Double-Decker Tour Bus, *JKBM (Jurnal Konsep Bisnis dan Manajemen)*, 7(1), 82-93. <https://doi.org/10.31289/jkbm.v7i1.4340>
- Bowen, G. A. (2009). Document Analysis as a Qualitative Research Method, *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Bursaport. (2014). *Çift katlı tur otobüsü 25 bin kişiye Bursa’ya gezdirdi*, <https://www.bursaport.com/belediye/cift-katli-tur-otobusu-25-bin-kisiye-bursa-yi-gezdir-di-51469> Erişim Tarihi: 22.04.2025.
- Fib Haber. (2024). *Üstü açık çift katlı otobüsle Nevşehir turu başlıyor*, <https://www.fibhaber.com/ustu-acik-cift-katli-otobusle-nevsehir-turu-basliyor> Erişim Tarihi: 01.05.2025.
- Gazete Port. (2024). *Tek başına İETT damat turizm*, <https://gazeteport.com/2017/tek-basina-iETT-damat-turizm-108367/> Erişim Tarihi: 24.05.2025.
- GetYourGuide. (2025). *Antalya; çift katlı otobüs ile şehir turu*, https://www.getyourguide.com/tr-tr/antalya-l172/antalya-cift-katli-otobus-ile-sehir-turu-t819691/?ranking_uuid=d8b6897a-826d-406f-a3fa-0667bf139c10 Erişim Tarihi: 22.05.2025.
- Gökdaş, U. (2024). *Osmangazi Belediyesi’nden kadınlara özel kültür gezisi*, <https://www.gencgazete.net/osman-gazi-belediyesinden-kadınlar-ozel-kultur-gezisi> Erişim Tarihi: 14.07.2025.
- Gülyüz. (2021). *Tarihçe*, <https://www.guleryuz.com/guleryuz-tarihce.html> Erişim Tarihi: 12.05.2025.
- Handaru, G., Hastati, D. ve Keke, Y. (2018). Jakarta City Tour: Sightseeing With Double-Decker Bus, *Global Research on Sustainable Transport*, (147), 384-396. <https://10.2991/grost-17.2018.34>.
- Hoyleman, B. (2017). *Thrown Under the Bus How Lax State Laws for Double-Decker Tour Buses are Endangering the Lives of New Yorkers*. New York: State Senate.
- İETT İşletmeleri Genel Müdürlüğü. (2017). *Stratejik Plan 2013-2017*. İstanbul Büyükşehir Belediyesi.
- İETT İşletmeleri Genel Müdürlüğü. (2022). *Stratejik Plan 2018-2022*. İstanbul Büyükşehir Belediyesi.
- Kapadokya’da Turlar. (2025). *General*, <https://kapadokyadaturlar.com/tours/hopon-hopoff-kapadokya-sehir-turu-bilet-fiyatları/> Erişim Tarihi: 22.05.2025.
- Kaya, M. (2024). *Konya, 100 liraya keşfediliyor*, <https://bbnhaber.com.tr/konya/konya-100-liraya-kesfediliyor-156157h> Erişim Tarihi: 17.03.2025.
- Konya Büyükşehir Belediyesi. (2020). *Şehir turuyla Konya’yı yakından tanıyorlar*, <https://www.konya.bel.tr/haber/sehir-turuyla-konyayi-yakından-taniyorlar> Erişim Tarihi: 20.03.2025.
- Kurtoğlu, A. ve Noyan, M. (2014). İstanbul’un 100 Ulaşım Aracı. İBB Kültür AŞ Yayınları.

- Mimdaporg. (2010). *İETT'den feribot yolcusunu uçağa yetiştirecek yeni hizmet: Havabüs*, <https://mimdap.org/haberler/yettten-feribot-yolcusunu-ucadha-yetithirecek-yeni-hizmet-havabus/> Erişim Tarihi: 24.05.2025.
- Ordu Büyükşehir Belediyesi. (2022). *Faaliyet Raporu 2021*. Mali Hizmetler Dairesi Başkanlığı Strateji, Bütçe, Analiz ve Raporlama Şube Müdürlüğü.
- Ordu Manşet. (2024). *Büyükşehir milyonluk otobüsü çürümeye terk etti*, <https://www.ordumanset.net/haber-bu-yuksehir-milyonluk-otobusu-curumeye-terk-etti-19960.html> Erişim Tarihi: 15.07.2025.
- Özcihan. (2016). *Üstü açık yazlık gezi otobüsleri*, <https://www.ozcihan.net/ustu-acik-yazlik-gezi-otobusleri.html> Erişim Tarihi: 14.07.2025.
- Rudjanakanoknad, J. ve Rattanasuwan, P. (2011). Study of Sightseeing Bus Service for Tourists on the Rattanakosin Island in Bangkok, *Proceedings of the Eastern Asia Society for Transportation Studies*, (8). https://www.jstage.jst.go.jp/article/eastpro/2011/0/2011_O_165/_pdf Erişim Tarihi: 22.03.2025.
- Sabah. (2013). *Şahinbey'den turizme destek*, <https://www.sabah.com.tr/guney/2013/07/21/sahinbeyden-turizme-destek> Erişim Tarihi: 27.05.2025.
- Sakarya Büyükşehir Belediyesi. (2023). *Büyükşehir'in çift katlısıyla Sakarya'nın beklediği tur başlıyor*, <https://www.sakarya.bel.tr/enket/Haber/buyuksehirin-cift-katlisiyla-sakaryanin-bekledigi-tur-basliyor/21512> Erişim Tarihi: 11.04.2025.
- T.C. Edirne Belediyesi. (2016). *2016 Yılı Faaliyet Raporu*. Edirne Belediyesi.
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı. (2022). *Şahinbey Belediyesinin iki katlı otobüsüyle güzel bir etkinlik gerçekleştirdi*, https://sahinbeysosyalbilimlerlisesi.meb.k12.tr/icerikler/sahinbey-belediyesinin-iki-katli-otobusuyle-guzel-bir-etkinlik-gerceklestirdi_12734290.html Erişim Tarihi: 22.05.2025.
- Turizm Gazetesi. (2022). *Big Bus sözleşmesi bitti, İstanbul'da şehir turlarını İBB yapacak*, <https://www.turizmga-zetesi.com/haber/big-bus-sozlesmesi-bitti-istanbul-da-sehir-turlarini-ibb-yapacak/81906> Erişim Tarihi: 23.05.2025.
- Turizm Güncel. (2011). *Büyükşehir Belediyesi'nden turizme tur otobüslü destek*, <https://www.turizmguncel.com/haber/-buyuksehir-belediyesinden-turizme-tur-otobuslu-destek-h7383.html> Erişim Tarihi: 12.05.2025.
- Türkiye Turizm. (2009). *Eskişehir'e iki katlı açık otobüs*, <https://www.turkiyeturizm.com/eskisehire-iki-katli-acik-otobus-21870h.htm> Erişim Tarihi: 09.04.2025.
- Ulaşım Yönetim Merkezi. (2022). *Turistik taşımacılıkta yeni dönem*, <https://uym.ibb.gov.tr/kurumsal/haberler-ve-duyurular/turistik-ta%C5%9F%C4%B1mac%C4%B1l%C4%B1kta-yeni-d%C3%B6nem> Erişim Tarihi: 02.04.2025.

Ekler

Şekil 1. İstanbul Çift katlı otobüs turu.

Kaynak: (Kozak'tan akt. Akdemir, 2019)

Şekil 2. Antalya Çift katlı otobüs turu

Kaynak: (Turizm Güncel, 2011)

Şekil 3. Osmangazi Belediyesi çift katlı otobüs

Kaynak: (Gökdaş, 2024)

Şekil 4. Gaziantep Çift katlı otobüs turu

Kaynak: (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2022)

Şekil 5. Edirne Belediyesi Panoramik Şehir Turu

Kaynak: (T.C. Edirne Belediyesi, 2016: 104)

Şekil 6. Kapadokya çift katlı otobüs turu

Kaynak: (Kapadokya'da Turlar, 2025)

Şekil 7. Konya Büyükşehir Belediyesi
Panoramik Şehir Turu

Kaynak: (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2020)

Şekil 8. Ordu Gezen çift katlı
otobüs turu

Kaynak: (Ordu Büyükşehir Belediyesi, 2022: 178)

Şekil 9. Gez-Gör Sakarya çift katlı
otobüs turu

Kaynak: (Sakarya Büyükşehir Belediyesi, 2023)

